

Betört fejek

Féltem a fejem -- szokták mondani az emberek veszély idején is, kisebb kockázat előtt tétovázva is, de még veszélytelen helyzetekben is, s mert ilyenformán szinte egyfolytában félteni szokták a fejük, folyvást behúzni szokták, lesúnyni szokták, meghajtani szokták. Szólásmondássá lett hosszú-hosszú idők, már-már egész történelmek során a "féltem a fejem" és e kifejezés valamilyen fura, fordított fejlődés folytán nem is annyira a tapasztalatból ment át szólásmondásba, mint inkább szólásmondásból a gyakorlatba. Lám, közmondásoknak is, bölcs mondásoknak is lehet kártékony a hatása.

Igaz, a fej fontos része az emberi szerkezet fölépítésének. De elhelyezése a test felső végén arra vall, hogy nem behúznivalóul, lesúnynivalóul, meghajtanivalóul került éppen legfölülre. A természet, mely bölcsebb a legbölcsebb mondásoknál is, ha úgy találta volna, hogy az ember feje rejtegetnivaló egy intézmény, bizonyára úgy intézkedett volna, hogy a fej kerüljön valahová a bordák védettségébe, hastáji környezetbe, esetleg az ülep kevésbé fennem helyére. Ha a természet így találta volna jónak, az ember külső megjelenése másként festene, mint ahogyan fest, mint ahogyan évszázadok folyamán megszoktuk s akkor talán nem is félténénk úgy, ahogyan féltjük a szólásmondás tanácsára.

A fej természet-rendelte helyét több más ember közt Heine is fölsimerte és elfogadta, mondván: "Megszoktam a fejem jó magasan hordani." /Lásd anyjához írt szonettjét./ Elfogadja hát a fej helyét ott, ahol van. Elfogadta ő is, sok más helyén levő fejü társa is, és ezzel elfogadták ők azt az emberi állapotot, hogy a test

felső vége bizony ki van téve. Ki van téve veszélyeknek, kockáztatásoknak, hajlobogtató széljárásoknak, ki van téve husán-
goknak és nyaktilóknak. Ki van téve annak, hogy időnként betörjék. Heine jó magasan hordott fejét is hányszor törték be életében s kiváltképp passzionátusan törte be utókorának egy olyan szakasza, mely mindenekfölött foglalkozott fejbetörésekkel. De Heine feje azért betörten is fej maradt s jó magasan hordott fej máig is mindazoké, akik ugyancsak betörettek a magukét. A fej, természeti elhelyezése folytán, úgy látszik, inkább betöretni, semmint behúzni való része az embernek.

Betört fejeken, bizony akár legurult fejeken is gördül előre az ember, a világ, a társadalmak igaza. Olykor már-már úgy tűnik fel, hogy emberi fejekből, betörtekből, elgurultakból, kivételesen sértetlenül maradottakból, de mindig fennen és jó magasan viselt fejekből áll az a gördülő csapágyrendszer, amelyen a világ előbbre jut. Sötétségekből, tévedésekből, tudatlanságokból, hazugságokból kihajtani ha bicegve, ha zötykölődve is, rendszerint csak betört fejeken gurulva lehet.

Aki a fejét félti, a kijutástól, az előre haladástól félti magát és a világot. S ha az ember már olyan, hogy szólásmondásokhoz szokott s azokat alkalmazza magára a legszivesebben, mert nem kell hozzá a saját fejét igénybe vennie, a "féltem a fejem" helyébe be kellene vezetni, ugyancsak a csontszerkezet körében maradva, ezt az újat: "féltem a gerincem". Mert hiába vonul a gerinc kevésbé feltűnő, kevésbé kitett helyen, mint ahol a fennen hordott fej tartózkodik, a háttérben, szinte a hátmögöttiségben maradó gerincet zsigerek, hasak, lágy részek, altájak meg nem védik. Épp azok védik a legkevésbé. És egy betört fej talán mégiscsak hamarabb gyógyulhat, mint egy tört gerinc. Védni hát, féltetni ezt kell.